

Есперов А. І.

Науковий керівник: Іпполітова І. Я., к.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗРОБЛЕННЯ ЗАХОДІВ ЩОДО ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сьогодення характеризується ситуацією, коли функціонування підприємств відбувається в умовах невизначеності та непередбачуваності зовнішнього середовища через нестабільну політичну і соціально-економічну ситуацію в країні, територіальні конфлікти, недосконалість законодавства, криміналізацію суспільства, шахрайство, корупцію та ін. Тому перед підприємствами постає проблема формування системи економічної безпеки, яка могла б забезпечувати стабільне функціонування підприємств.

Питанню економічної безпеки підприємства присвячено цілий ряд наукових праць вчених-економістів: М. В. Зось-Кіора, Д. В. Дячкова, Р. В. Павлик [1], Г. П. Клімова [2], О.В. Коваленко [3], Р. М. Скриньковський [4], Т. В. Романчик [5], А. М. Дідика [6], які дали визначення цього поняття, дослідили функціональні аспекти, що забезпечують ефективну безпечну діяльність підприємства та напрями забезпечення. Проте, деякі питання пов'язані з практичним застосуванням потребують подальшого уточнення.

Аналіз наукової літератури надав можливість встановити, що не існує єдиного тлумачення визначення «економічна безпека підприємства».

Так, Коваленко О. В. вважає, що «економічна безпека підприємства – це захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності» [3]. Отже, можна сказати, що економічна безпека підприємства забезпечує його стабільне функціонування.

У власному навчальному посібнику «Економічна безпека» Іванова Н. С. зазначає, що «економічна безпека підприємства – це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності. Крім того, економічна безпека підприємства – найефективніше використання ресурсів, які забезпечують стабільне функціонування підприємства» [7]. Таким чином, автор наголошує на тому, що економічна безпека підприємства має захищати його від різноманітних загроз та негативних впливів зовнішнього середовища.

Можна виділити чимало функціональних складових системи економічної безпеки підприємства, однак, саме фінансова, технологічна, кадрова, інформаційна та правова вважаються основними. Проте слід сказати, що окреме місце серед інших функціональних складових займає кадрова безпека.

В останні роки на підприємствах простежується тенденція щодо зростання загроз з боку власного персоналу, а це в свою чергу призводить до погіршення економічної безпеки підприємства внаслідок збільшення ризиків в управлінні персоналом.

Кадрова безпека є найголовнішим фактором безпеки усіх сфер діяльності підприємства, нехтування яким може нанести не лише значний збиток, але й зруйнувати його. Саме тому, ніколи не слід забувати про кадрову безпеку, адже ця складова економічної безпеки підприємства працює з персоналом, кадрами, які в свою чергу присутні в усіх аспектах роботи компанії.

Забезпечення економічної безпеки передбачає виділення, аналіз і оцінку існуючих загроз за кожною з функціональних складових і розробку на їх основі системи протидії і попереджувальних заходів.

Сьогодні існує багато підходів до оцінювання економічної безпеки підприємства. Однак, Козаченко Г. В. та Погорелов Ю. С. у своїй роботі [8] наполягають на тому, що велику кількість підходів можна розподілити на такі підходи: функціональний, індикаторний, експертний, матричний (рис. 1).

Рис. 1. Підходи до оцінювання економічної безпеки підприємства

Джерело: складено автором за даними [8]

Оцінювання економічної безпеки підприємства може бути здійснене за допомогою різних підходів, кожен з яких використовує відмінний інструментарій. Незважаючи на те, що кожен з підходів має свої переваги та недоліки, немає ідеального методу оцінювання, що перевершує інші. Оскільки різні підходи використовують відмінні інструменти, вони не конкурують між собою, але можуть бути застосовані в залежності від специфіки підприємства та його потреб.

Перед більшістю українських підприємств, в сучасних умовах господарювання стоїть проблема забезпечення економічної безпеки підприємства, яка здатна забезпечити зниження рівня загроз діяльності підприємств від впливу внутрішніх та зовнішніх факторів.

Однією з важливих особливостей заходів і засобів, необхідних для забезпечення економічної безпеки підприємства, є необхідність створення єдиної цілісної системи. При цьому системний підхід до формування такої системи вимагає урахування всіх реальних умов, в яких знаходиться підприємство як об'єкт економічної безпеки. В умовах постійної зміни економічної ситуації, необхідно враховувати різноманітні чинники, що впливають на економічну безпеку підприємства, та використовувати цілісний підхід для вирішення цієї проблеми.

З точки зору системного підходу, економічна безпека є складною системою, в якій кожен її елемент взаємодіє з іншими і відіграє важливу роль у досягненні кінцевого результату. Важливо забезпечити цілісність і взаємозв'язок між елементами системи, щоб досягти найвищого рівня економічної безпеки підприємства. Такий підхід дає можливість врахувати всі аспекти економічної діяльності підприємства та зменшити ризики впливу негативних факторів на його економічну безпеку.

Узагальнюючи все вище наведене, можна відмітити, що економічна безпека

підприємства – це певний стан захищеності підприємства, який забезпечує ефективне функціонування та прибутковість діяльності суб'єкта господарювання.

Отже важливо зазначити, що система економічної безпеки підприємства повинна мати превентивний характер та надавати своєчасні сигнали про можливі загрози, що дозволить запобігти можливій невизначеності та ризикам діяльності. Крім того, важливо забезпечувати стратегічний розвиток бізнесу в сучасних умовах. Залучення держави та побудова відповідного механізму для власників також можуть позитивно вплинути на економічну безпеку підприємств.

1. Зось-Кіор М. В., Дячков Д. В., Павлик Р. В. Система економічної безпеки підприємства : поняття, принципи, сутність. *Економіка та підприємництво*. 2019. №5. С. 103-109. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2019/5_2019/21.pdf

2. Клімова Г. П. Економічна безпека : сутність та основні напрями забезпечення. *Право та інновації*. 2017. №3 (19). URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/07/Klimova19.pdf>

3. Коваленко О. В. Підходи до визначення поняття економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 1. С. 65–72. URL : https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_2016_1_65.pdf.

4. Скриньковський Р. М. Економічна безпека підприємства : сутність, класифікація та система діагностики. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 414–418. URL: <http://global-national.in.ua/archive/3-2015/87.pdf>

5. Романчик Т. В. Економічна безпека підприємства : функціональні аспекти. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації» (березень 2017) м. Запоріжжя : Запорізький національний технічний університет*, 2017. С. 372–374. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/161789512.pdf>

6. Економічна безпека підприємства : підручник / А. М. Дідик, О. Є. Кузьмін, В. Л. Ортинський, Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов, О. В. Ілляшенко, та ін. Львів : НУ «Львівська політехніка», ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/17593/1/Економічна%20безпека%20підприємства_підручник.pdf

7. Іванова Н. С. Економічна безпека : навчальний посібник. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 139 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/2312/1/2020_NP_Ivanova_Ekonom_bezpeka.pdf

8. Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С. Оцінювання економічної безпеки підприємства : аналіз основних підходів. Репозитарій Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. 2015. URL: http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/1301/1/Козаченко_Погорелов_Підходи.PDF

9. Полінкевич О. М. Механізм забезпечення інвестиційно-інноваційної безпеки підприємств. Механізми управління соціоекологоекономічної безпеки підприємств: колективна монографія / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. М. Черчик. Луцьк: Терен, 2019. С. 186–193

10. Britchenko I., Polinkevych O., Trynchuk V., Khovrak I. The Impact of COVID-19 on the Philosophy of Doing Business in a Sustainable Environment. *Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania)*. 2023. № 32(2), pp. 100–116.

11. Lipyuch L., Skoruk O. Providing financial and economic security of the enterprise in the conditions of development of the digital economy. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 3 (23). С.106-114. <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2020-03-106-114>.

12. Потенціал і розвиток бізнесу: навч. посібник / за ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 571 с.